

تحلیل و ارزیابی مبانی تئوریک مؤثر در توسعه

مدل‌های تخصیص حمل و نقل همگانی

شهریار افندی‌زاده، دانشیار دانشکده مهندسی عمران، تهران، دانشگاه علم و صنعت ایران، معاون وزیر راه و

شهرسازی و رئیس سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای¹

سیدابراهیم عبدالمنافی، دانشجوی دکتری مهندسی برنامه‌ریزی حمل و نقل، تهران، دانشگاه علم و صنعت

ایران، مدیر پروژه شرکت مطالعات جامع حمل و نقل و ترافیک تهران²

سجاد خلیلی، دانشجوی کارشناسی‌ارشد مهندسی برنامه‌ریزی حمل و نقل، کارشناس ترافیک مهندسی

مشاور رهروان عمران³

zargari@iust.ac.ir

abdolmanafi@iust.ac.ir، 09124204956

khalili@civileng.iust.ac.ir، 09132749110

چکیده

افزایش تقاضا در استفاده از سیستم‌های حمل و نقل همگانی به خصوص در شهرهای بزرگ دنیا سبب شده است تا اختصاص منابع و توسعه متناسب زیرساخت‌ها برای این دسته از تسهیلات به چالشی جدی برای سیاست‌گذاران حمل و نقل و برنامه‌ریزان شهری تبدیل شود. دستیابی به چگونگی توزیع مسافران در شبکه حمل و نقل همگانی و مدل‌سازی فرآیند انتخاب مسیر توسط آن‌ها را می‌توان مهمترین گام در ارزیابی و تحلیل عملکرد شبکه دانست. در چهار دهه گذشته مدل‌های بسیاری جهت حل مسأله تخصیص جریان مسافران در شبکه‌های حمل و نقل همگانی پیشنهاد شده‌اند. مبانی ساختاری مدل‌های توسعه یافته در هر دوره متأثر از مدل‌های تخصیص در سیستم حمل و نقل شخصی بوده‌اند با این تفاوت که به سبب تأثیرپذیری بیشتر از پارامترهای محیطی و رفتاری، فرآیند انتخاب مسیر مسافران در سیستم حمل و نقل همگانی از پیچیدگی قابل ملاحظه‌ای نسبت به سیستم حمل و نقل شخصی برخوردار می‌باشد. مدل‌های مذکور عمدتاً در دو دسته کلی مدل‌های تواتر مبنا و برنامه مبنا قرار می‌گیرند و متناسب با کمیت و کیفیت داده‌های ورودی سطوح مختلفی از اطلاعات را در اختیار تحلیل‌گر قرار خواهند داد. در این مقاله تلاش می‌شود تا با بیان مبانی تئوری در شکل‌گیری مدل‌های رفتاری انتخاب مسیر مسافران در سیستم حمل و نقل همگانی، زمینه شناخت و مقایسه‌ی مدل‌های مذکور فراهم شود. بی‌تردید شناخت ساختار و مبانی پایه‌ی مدل‌های ارائه شده می‌تواند نقش ارزنده‌ای در توسعه مدل‌های آتی ایفا نماید.

کلید واژه: مدل‌سازی انتخاب مسیر، تخصیص در سیستم حمل و نقل همگانی، تواتر مبنا، برنامه مبنا.